

HASTANE ÖRNEĞİNDE SURIYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKÇE İLİŞKİ SÖZLERİ'Nİ KULLANMA DURUMLARI¹

Prof. Dr. Mustafa Balçı²

Prof. Dr. Deniz Melanlıoğlu³

Öz

Ana dilinden başka bir dil öğrenme, kimi zaman bireysel bir istekken kimi zaman da bir zorunluluktur. Mülteci olarak Türkiye'de yaşayan Suriyeliler için yeni bir dil öğrenme gayreti, bu anlamda bir zorunluluk olarak düşünülebilir. Aileleriyle birlikte Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, günlük hayatı temel ihtiyaçlarını karşılamak için Türkçe ile iletişim kurmak durumunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla konuşma dilinde yaygın olarak yer alan kalıp ifadeler, ilişki sözleri vb. zamanla farkında olmadan kullandıkları yapılarla dönüşmektedir.

İlişki sözleri, iletişimin sağlıklı gerçekleşmesini ve bir dile olan hâkimiyeti göstermesi açısından dil öğretiminde önemli görülmektedir. Türkçe açısından ele alındığında sabah görülen birine, "günaydın", kusurlu

Anahtar Kelimeler:

Yabancılara Türkçe öğretimi, mülteciler, konuşma becerisi, ilişki sözleri.

Geliş/Received:

01 Haziran/June 2022

Kabul/Accepted:

27 Haziran/June 2022

Yayın/Published:

30 Haziran/June 2022

¹ Bu araştırma, II. Uluslararası Gerçek ve Umut Arasında Suriyeli Mülteciler Sempozyumu'nda (20-22 Ekim 2017- Adıyaman) sunulan sözlü bildirinin güncellenmiş hâlidir.

² İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, mustafabal@yahoo.com, ORCID 0000-0003-3683-8705

³ Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
denizmelanlioglu@hotmail.com, ORCID 0000-0002-3663-0894

davranılan kişiye "özür dilerim", hastaya "geçmiş olsun" ifadelerinin kullanımı, öğrencinin hedef dilin konuşma becerisine ilişkin farkındalığını göstermenin yanı sıra kültürel etkileşimin de gerçekleştiğinin bir ölçütüdür. Bu bağlamda çalışmada Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin, hastane örneğinde günlük hayatlarında kullandıkları Türkçe ilişki sözlerini belirlemek amaçlamıştır. Araştırmacılar tarafından çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılma durumunda kalan ilişki sözlerinden bir form oluşturulmuş, bu formun geçerlik ve güvenirliği uzman görüşü ile sağlanmış daha sonra muayeneye gelen Suriyeli hastaların sağlık personeli ile olan karşılıklı konuşmaları üç ay boyunca gözlemlenmiş ve hangi ilişki sözlerini kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, mülteciler, konuşma becerisi, ilişki sözleri.

Syrian Refugees State of Using Turkish Relationship Words in The Case of Hospital

Abstract

Learning a language other than one's mother tongue is sometimes an individual desire, sometimes a necessity. For Syrians living in Turkey as refugees, the effort to learn a new language can be considered a necessity in this sense. Syrians who took refuge in Turkey with their families have to communicate in Turkish in order to meet their basic needs in daily life. Therefore, common expressions in spoken language, relationship words, etc. turn into structures that they use unconsciously over time.

Relationship words are considered important in language teaching in terms of establishing healthy communication and showing the mastery of a language. When considered in relation to the mastery of Turkish, the use of expressions such as "good morning" to someone seen in the morning, "I'm sorry" to the person who has been treated wrongly, and "get well soon" to the patient is an indication that the cultural interaction occurs as and that the learner has gained the awareness of the target language speaking skills. In this context, the purpose of the current study is to determine the Turkish relationship words that Syrians living in Turkey use in their daily lives in the case of hospital. A form was created from the relationship words that have to be used for various purposes by the researchers, the validity and reliability of this form was established through an expert review and then the conversations of the Syrian patients who came to the hospital to be examined with the health personnel were observed for three months and it was tried to determine which relationship words they used.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, refugees, speaking skill, relationship words.

Giriş

Göç, ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2005). Göç sebebi, türü ve sonuçlarıyla toplumların yaşamlarının şekillenmesinde rol oynayan önemli olgulardan biri olarak nitelenebilir. Gerçekleşme şekline göre göçler, beş ana başlık altında ele alınabilir (Gürkan, 2006):

- Gidilen yere göre: Ülke sınırları içerisinde ise iç göç, ulusal sınırlar aşarak başka ülkelere yönelik ise dış göç.
- Zamana göre: Kısa süreli (geçici) veya uzun süreli (sürekli) göç.
- İradenin kullanımına göre: Gönüllü (isteğe bağlı) veya zorunlu (savaş, doğal afetler vb.) göç.
- Büyüklüklerine göre; Bir kişi, grup, aile veya kitlesel göçler.
- Yasallığına göre: Sınırlar yasal yollardan geçiyorlarsa yasal göç, yasadışı yollardan geçiliyor ise yasadışı göç hareketlerinden bahsedilir.

Sıralananlar arasında son zamanlarda öne çıkan göç türü, iradenin kullanımına bağlı olarak gerçekleşendir. Özellikle 2011 yılı Mart ayında Suriye'de başlayan ve hâlen devam eden iç savaş ve Ortadoğu'daki karışıklıklar toplumsal, ekonomik ve siyasal dengeleri derinden etkileyen izler bırakmaya devam etmekte, hızlı göç dalgalarının ortayamasına neden olmaktadır.

Göç etme durumunda kalanlara genel anlamda göçmen denmektedir. Kimi zaman göçmen yerine mülteci veya sığınmacı adlandırılmasının da kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu kelimeler sosyolojik açıdan benzerlik gösterse de hukuksal anlamda farklı terimlerdir fakat yapılan çalışmalar incelendiğinde bunların birbiri yerine kullanıldığı anlaşılmaktadır (Korkut, 2010). Zorunlu nedenlerle ülkelerini terk edenler, sığındıkları ülkede göçmen, mülteci veya sığınmacı olarak nitelenmektedir. Göçmenler hangi

nedenle göç etme durumunda kalırlarsa kalsınlar olduklarından daha iyi bir konumda yaşamayı amaçlamaktadır. Göçmenlerin bu amaca ulaşmaları sadece kendi çabalarına bağlı olmaktan uzaktır; kendilerine, hedef olarak seçikleri ülkelerin göçmen politikaları ile göç edilen ülkelerde yaşayan toplumların yapıları ve kendilerine karşı olan tutum ve davranışlar bu anlamda etken faktörler olarak ele alınmaktadır. Uluslararası boyutta gerçeklesen göçler bağlamında, bireyin kültürel, politik, sosyal, ekonomik ve eğitsimsel geçmişi ve deneyimleri göç edilen ülkede uyum sağlamayı güçlendirmekte veya kolaylaştırmaktadır (Şahin, 2001).

Günümüzde göçmen dendiğinde iç savaş nedeniyle, can ve mal güvenliğini korumanın gün geçtikçe zorlaştığı Suriye'den zorunlu olarak göç eden Suriyeliler akla gelmektedir. Bugün Türkiye'de üç buçuk milyonu aşkın Suriyeli bulunmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinin kabul ettiği Suriyeli sığınma başvurusu ise toplam 866 bin 831 kişidir. Bu rakam Türkiye Cumhuriyeti'nin insana verdiği değeri göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Kendi ülkelerinden zorunlu olarak ayrılanlar, aslında ülkelerinde başlayıp süregelen pek çok sorunla mücadele etmektedirler. Mensubu olduğu ülkede yaşayamaz hâle gelenler, başka bir ülkeden sığınma talep etmekte; o ülkeye ulaşma ve o ülkede kalma sürecinde de;

- Aile üyelerinden ayrılma,
- Yakın kişilerin kaybı,
- Finansal, sosyal, fiziksel ve eğitsimsel koşulların değişimi,
- Toplum desteğinin kaybı,
- Önceki normların değişimi (Aile yaşamıyla ilgili evlilik, doğum ve çocuk yetiştirme uygulamalarına ilişkin önceki gelenekleri devam ettirmede güçlükler, alışkanlıklar, gelenekler, dini rehberlik vb.)
- Çocukların eğitimi, tıbbi bakım ve sağlıklı bir beslenme biçimini içeren ailenin ihtiyaçlarını karşılayacak finansal yeterliliğin kaybı,
- Ev sahibi hükümetin istihdam konusundaki kısıtlamalarından dolayı is yaşamına katılımda gücsüzlük/yetersizlik,
- İşsizlik

gibi sorunlar baş etme durumunda kalmaktadırlar (Buz, 2003). Bütün bu müşkilatın yanı sıra gidilen ülkenin dilini bilmeme de yaşanan sorunların daha da büyümeye yol açmaktadır. Öncelikli olarak gelen sığınmacıların günlük hayatlarını devam ettirebilmeleri için gittikleri ülkenin dilini en azından temel düzeyde bilmeleri bir zorunluluktur. Bu anlamda Türkiye'de yaşayan üç büyük milyonu aşkın Suriyelinin hedef dil olarak Türkçeyi öğrenmesi beklenmektedir. Yaşadıkları bölgelerde yakın çevrelerinden (komşu, esnaf vb.) günlük ihtiyaçlarını gidermek için Türkçeyi gelişigüzel öğrenenlerin yanı sıra belirli bir dil kursuna devam edip sistemli bir şekilde Türkçeyi öğrenenler de mevcuttur. İfade edilen iki öğrenim şeklinden tercih edilen elbette ki hedef dilin kuralına uygun, öğrencinin amacı doğrultusunda iletişime geçmesini sağlayacak bir kursa devam etmesidir. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti üzerine düşen vazifeyi yerine getirmek için çaba sarf etmektedir. YTB bursları ile gençlerin, 'Suriyeli Öğrencilerin Entegrasyonu Projesi' ile de çocukların Türkçeyi sistemli bir şekilde öğrenmeleri ve eğitim hayatlarına devam etmeleri sağlanmaktadır. Böylece mültecilerin Türkçe ile hayatını sürdürmede herhangi bir iletişim engeli yaşamaması sağlanmak istenmektedir.

Hedef dili bir başka ifadeyle Türkçeyi bilme ölçütlerinden biri o dille kendini sözel olarak ifade edebilmektir. Ancak bu ifade edildiği gibi kolay bir iş değildir. Öğreniciye hedef dilin yapısını kavratmaktan ziyade hedef dili iletişim amaçlı kullanmasını sağlamak gereklidir (Shahraki ve Seyedrezaei 2015: 96). Sadece metin odaklı bir dil öğretimi, öğrencinin hedef dili günlük hayata taşıması için yeterli bulunmamaktadır (Savignon 1991). Yabancı dil öğretimi hususunda iletişimsel yaklaşım, oldukça önemli bir yol olarak nitelenmektedir. Çünkü iletişimsel dil yaklaşımı, dil felsefesini (Stevick 1980) başka bir ifadeyle dilin dört becerisinin günlük hayatı görünümlünü kapsamaktadır. Dolayısıyla Suriyelilerin Türkçe öğrenim serüvenlerinde de dikkat edilmesi gereken hususun bu olduğu söylenebilir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde iletişim odaklı yaklaşım benimsendiği için öğrenciciye günlük hayatı kopuk bir dil öğretilmesi beklenemez. Bu anlamda günlük hayatı iletişimde önemli bir yere sahip olan ilişki sözlerinin öğretimi önemli görülmektedir.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde İlişki Sözleri

Bir dili oluşturan önemli unsurlardan biri de ilişki sözleridir. İlişki sözleri; "Önceden belirli bir biçimde girip hafızada öylece saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme veya çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir kelimedenden, ardışık ya da aralı kelimelerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsediği sözleri sunarak iletişim kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplılmış dil birimleri" dir (Gökdayı 2008:106). Özdemir (2000) söz konusu birimleri kalıp söz olarak adlandırmakta ve bu sözlerin ölüm, doğum, hastalık, evlenme gibi özel durumlarda duyguların ifadesinde kullanıldığını belirtmektedir.

Bireyler arası iletişimde alışkanlığa dönüşmüş şekilde kullanılan ilişki sözleri, kullanıldığı toplumun kültürel yapısını, dünyayı algılayışını, bireylerin birbirine yaklaşımını göstermektedir (evlenme "Allah mesut etsin", "bir yastıkta kocayın", "Allah tamamına erdirsin", ...), doğum "Allah kurtarsın", "gözünüz aydın", "Allah analı babalı büyüsün" ...), ölüm "başın(ız) sağ olsun", "Allah sabır versin", "Allah rahmet eylesin", "mekâni cennet olsun", "nur içinde yatsın", "Allah sıralı ölüm versin" ...), karşılaşma - karşılaşma "hoş geldiniz - hoş bulduk", "hoş geldiniz, sefa geldiniz" ...), vedalaşma "Allaha ismarladık", "hoşça kalın", "eyvallah", "güle güle", "Allah selamet versin", "yolunuz açık olsun" ...), minnettarlık "çok zahmet oldu", "Allah senden razı olsun", "eksik olmayın", "ömürün(üze)e bereket" ...). Durum ve söylenen kalıp ifade değişiklik gösterse de ilişki sözlerinin iletişimini vazgeçilmez unsuru olduğu bilinmektedir.

İlişki sözleri farklı zamanlarda olsa da belli durumlarda kullanılan kalıplılmış ifadelerdir. Bu durum için aşağıdaki örnek verilebilir:

BAŞ SAĞLIĞI

Mustafa: Aaa ! İbrahim nerelerdesin sen? Geçen hafta neden gelmedin okula?

İbrahim: Dayım vefat ettiği için Samsun'a gitmiştim. O nedenle gelemedim.

Mustafa: Gerçekten mi? Başın sağ olsun.

İbrahim: Evet, maalesef! Dostlar sağ olsun.

Mustafa: Hiç haberimiz olmadı, kusura bakma, acınızı hatırlattım.

İbrahim: Önemli değil. Ben de hava almak için dışarı çıkmıştım. Biraz dolaşacağım, benimle gelmez misin?

Mustafa: Tabi gelirim. Haydi, yürüyelim o zaman!

Yukarıdaki metinde baş sağlığı durumunda kullanılabilecek ilişki sözleri görülmektedir. Bu ifadeleri kaldırıp yerine "Oh, oh çok güzel olmuş!" veya "Eline sağlık!" gibi bir kalıp ifade kullanılamaz (Melanlıoğlu, 2017). Bu nedenle ilişki sözlerinin en önemli işlevinin günlük konuşmalara kattığı akıcılık olduğu söylenebilir. Günlük hayatın akışında birçok durum için ilişki sözlerinden yararlanılmaktadır: selamlama "merhaba", vedalaşma "hoşça kal", teşekkür etme "teşekkür ederim", özür dileme "kusura bakma" gibi.

İlişki sözleri konuşmada akıcılığın yanında iletişimdeki doğallığı da desteklemektedir ayrıca öğrenici, ana dili konuşuyla karşılaşışı zaman bu ifadeleri kullanabiliyorsa rahatlıkla iletişim kurabilecek, konuşma kaygısı taşımayacak ve kendini daha doğru biçimde ifade etme imkânı bulabilecektir. Aslında öğrenici, temel düzeyden itibaren ilişki sözlerini öğrenmeye ve kullanmaya başlamaktadır ("Tanıştığımıza memnun oldum", "günaydın", "güle güle", "hoşça kal" gibi.). Öğrencinin ne tür kalıp sözler kullanacağı veya hangi kalıp sözlerin öğreniciye kazandırılacağı hususunda çerçeveye metnin (AOÖÇ) esas alınabileceği söylenebilir. Öğrencinin günlük hayatında karşılaşabileceği iletişim ortamları diğer bir deyişle metinler şu şekilde gösterilebilir (TELC, 2013:96-97)

Tablo 1 AOÖÇ'ye Göre Metin Türlerinin İçerikleri

Sözlü Metinler	Yazılı Metinler
Kamu duyuruları ve yönergeler	Kitaplar, edebiyat, teknik kitaplardan edebî dergilere kadar
Topluluk önünde yapılan konuşmalar, üniversite dersleri, sunumlar, vaazlar	Dergiler
Geleneksel töreler (törenler gibi)	Gazeteler
Eğlence (dram, şov, okumalar ve şarkılar)	Kullanım yönergeleri (el işleri ve "kendi kendine yap" kitapları, yemek kitapları)
Spor yorumları (futbol, boks ve at yarışları gibi)	Ders kitapları
Haber programları	Çizgi romanlar
Halka açık tartışma ve konuşmalar	Broşürler
Elemanlar arası ikili konuşma ve sohbetler	El ilanları
Telefon görüşmesi	Reklam malzemeleri
Başvuru görüşmesi	Resmî tabela ve levhalar

Sözlü Metinler	Yazılı Metinler
	Süpermarket, dükkân ve pazar yerlerinde bulunan levhalar
	Mal paketleri ve etiketleri
	Bilet, giriş bileti vb.
	Form ve soru katalogları
	Sözlükler (bir ve iki dilli)
	Ticari ve mesleki mektuplar, fakslar
	Özel mektuplar
	Deneme, makale ve alıştırmalar
	Rapor ve belgeler
	Notlar ve iletiler vb.
	Bilgi bankaları (haberler, edebiyat, genel bilgiler gibi)

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrencinin günlük hayatında karşılaşabileceği her bir durum, hedef dilde metin olarak karşısına çıkmaktadır. Bu kimi zaman bir broşür kimi zaman da bir telefon görüşmesi olabilmektedir. Öğreniciden beklenen Türkçe cümle yapısına uygun mantıksal ve anlamsal bütünlük arz eden birlikler kurabilmesi yani sözlü veya yazılı metin üretebilmesidir (Balç ve Melanlioğlu, 2016). Öğrenicinin nasıl bir metinle veya iletişim ortamı ile karşılaşacağını belirleyen unsur; yabancı dil öğrenme nedeni, ilgi ve ihtiyacının ne olduğunu. Bu nedenle her öğrencinin dil öğrenme nedeni, birbirinden farklılık gösterir. Neden ne olursa olsun hedef dilin öğrenimindeki temel amaç, o dille iletişime geçebilmektir. AOÖÇ'de iletişim alanları şu şekilde ifade edilmektedir (TELC, 2013:50):

- **Kişisel alan:** Öğrenicinin ailesi ve arkadaşları ile yaşadığı, okuma, günlük yazma, hobiler gibi özel uğraşlarını gerçekleştirmesini içermektedir.
- **Kamusal alan:** Öğrenicinin bir kamu ya da kamu kuruluşunun üyesi olarak çeşitli amaçlar doğrultusunda hareket ettiği ve etkileşim içinde bulunmasını kapsamaktadır.
- **Mesleki alan:** Öğrenicinin çalıştığı alanla ilişkilendirilmektedir.

- **Eğitim alanı:** Öğrencinin özellikle bir eğitim kurumu çerçevesinde (başka yerlerde de olabilir) düzenli eğitim aldığı alanı ifade etmektedir.

Bu alanlar, birbirinden bağımsız düşünülmemelidir. Bir durumda, birden fazla alanı içine alan bir iletişim gerçekleştirebilir. Örneğin; öğretmenlik mesleğine sahip öğrenci hem mesleki alan hem de eğitim alanını kapsayan bir iletişim döngüsünde yer alabilir. Dolayısıyla kullanılan ilişki sözleri de birden fazla alanı kapsayabilir. Belirtilen alanlara yönelik dış kullanım alanları ise şu şekildedir (TELC, 2013:51)

Tablo 2 Dış Kullanım Bağlamında Anlam Kategorileri

Alan	Alanlar/Mekânlar	Kurumlar	Kişiler	Nesnel er	Olaylar	Eylemler	Metinle r
Özel (Kişisel)	<ul style="list-style-type: none"> • Evde: ev, oda, Bahçe: kendisinin, ailenin, arkadaşlarını, başkalarının • Yurtta kendine ait bir yer, otel • Kırda, göl kenarında 	<ul style="list-style-type: none"> • Aile Sosyal ağlar • Ebeveynler, nine ve dedeler, çocuklar, kardeşler, teyze ve halalar, dayı ve amcalar, kuzenler, kayın baba ve anneler, eşler • Dostlar, arkadaşlar, , tanıdıklar 	<ul style="list-style-type: none"> • Ebeveynl er,-nine ve dedeler, çocuklar, kardeşler, teyze ve halalar, dayı ve amcalar, kuzenler, kayın baba ve anneler, eşler • Aile içi kutlamalar • Karşılaşm alar • Olaylar, kazalar • Olağan durumlar • Bayramlar, ziyaretler • Dolaşma, bisiklete eşyalar, kitaplar • Ev hayvanları, yabani/e vcil hayvanları • Aile içi kutlamalar • Karşılaşm alar • Olaylar, kazalar • Olağan durumlar • Bayramlar, ziyaretler • Dolaşma, bisiklete eşyalar, kitaplar • Ev hayvanları, yabani/e vcil hayvanları • Aile içi kutlamalar • Karşılaşm alar • Olaylar, kazalar • Olağan durumlar • Bayramlar, ziyaretler • Dolaşma, bisiklete eşyalar, kitaplar • Ev hayvanları, yabani/e vcil hayvanları 	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşa alışkanlıkla rı, örneğin; giyinmek, yemek pişirmek, yıkanmak gibi • Evde küçük tamirler, el işleri, bahçe işi • Kitaplar, radyo ve televizyon • Tatil, geziler • Sportif olaylar • Yaşa alışkanlıkla rı, örneğin; giyinmek, yemek pişirmek, yıkanmak gibi • Yaşa alışkanlıkla rı, örneğin; giyinmek, yemek pişirmek, yıkanmak gibi 	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşa alışkanlıkla rı, örneğin; giyinmek, yemek pişirmek, yıkanmak gibi • Yaşa alışkanlıkla rı, örneğin; giyinmek, yemek pişirmek, yıkanmak gibi • Yaşa alışkanlıkla rı, örneğin; giyinmek, yemek pişirmek, yıkanmak gibi 	<ul style="list-style-type: none"> • Teleteks • Garantiler • Tarifler • Kılavuzlar • Romanlar • Dergiler, gazeteler • Reklam malzemeleri • Broşürler • Özel mektuplar • Gönderilmiş ve kayıt konuşulmuş metinler 	<ul style="list-style-type: none"> • Teleteks • Garantiler • Tarifler • Kılavuzlar • Romanlar • Dergiler, gazeteler • Reklam malzemeleri • Broşürler • Özel mektuplar • Gönderilmiş ve kayıt konuşulmuş metinler

Alan	Alanlar/Mekânlar	Kurumlar	Kişiler	Nesnel er	Olaylar	Eylemler	Metinle r
Kamu sal	<ul style="list-style-type: none"> • Halka açık alanlar: sokak, meydan, park vs. • Toplu taşıma araçları • Mağazalar, süpermarketler • Hastaneler, muayenehaneler, klinikler • Stadyumlar, Spor alanları/salonları • Tiyatro, Sinemalar, • Lokanta, kahve, otel • Anıtlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Resmî kurullar • Siyasi partiler • Adliye kurumu • Sağlık askerler, emniyet güçleri • Dernekler • Sürücüler, kondükktör ler, yolcular • Kiliseler 	<ul style="list-style-type: none"> • Kamu çalışanları Memurlar Polisler, askerler, emniyet güçleri • Çiftçiler, emekçiler, emniyet güçleri • Sırt çantaları Bavullar, valizler • Toplar Programlar ar • Oyunlar, yarışmalar Yemekle r, içecekler • Gösteriler, boş zaman etkinlikleri • Pasaportlar ehliyetler 	<ul style="list-style-type: none"> • Para, cüzdan Formular Mülkler Silahlar Sırt çantaları • Olaylar, kazalar, hastalıklar Toplantılar Hukuksal mücadelel er, yardım etkinlikleri • Hukuksal mücadelel er, yardım etkinlikleri • Para cezaları, tutuklamalar ar • Oyunlar, yarışmalar Herkese açık eğlence ve boş zaman etkinlikleri • Düğünler, defenler Düğünler, defenler 	<ul style="list-style-type: none"> • Alışveriş yapma, kamu hizmetlerin den yararlanması • Sağlık hizmetlerin den yararlanması • Gemi, tren, uçak ve arabalar ile yolculuk yapma • Herkese açık eğlence ve boş zaman etkinlikleri • Dini törenler 	<ul style="list-style-type: none"> • Kamu duyuruları • Etiketler ve paketler • El kâğıtları • Duvar yazıları • Yolcu biletleri, yol planları • Afişler, yönetmeli kler • Programla r • Kontratlar • Yemek listesi • Kutsama metinleri, ilahiler 	
Mesle ki	<ul style="list-style-type: none"> • Ofisler • Fabrikalar • Atölyeler • Limanlar, istasyonlar • Hava limanları • Çiftlikler • Mağazalar, dükkanlar vs. • Hizmet sunan işyerleri • Oteller 	<ul style="list-style-type: none"> • Şirketler • Resmî daireler • Çok uluslu firmalar • İş makamları • İş arkadaşları • Müvekkil er • Müşteriler • Karşılama personeli 	<ul style="list-style-type: none"> • İşverenler , işçiler • Menajerler r • İş arkadaşları 1 • Müvekkil er • Müşteriler r • Karşılama personeli 	<ul style="list-style-type: none"> • Ofis makinele ri • Endüstri makinele ri • Endüstri yel ve el işi • Konferansl aletleri • Danışma görüşmeler i • Satışlar temizliği • İş kazaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Görüşmele ri • Tanışma görüşmeler i • Karşılamal ar • Konferansl aletleri • Danışma görüşmeler i • Satışlar temizliği • İş kazaları 	<ul style="list-style-type: none"> • İdare/yönetim • Endüstri yönetimi • Üretim işlemi • Ofis işlemleri • Nakliyat satışı • Satışlar, satış pazarlamacılığı • Fuarlar bilgilendirme • Danışma görüşmeler i • Bilgisayar işi • Ofis temizliği • İş kazaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Ticari mektup • Rapor, bildiri • Güvenlik yönergesi • Kullanım kılavuzları • Reklam yazıları • Etiket ve afiş yazılar • İş yeri anlatımı

Alan	Alanlar/Mekânlar	Kurumlar	Kişiler	Nesneler	Olaylar	Eylemler	Metinler
			• Sekreterler • Temizlikçiler		• Toplu iş sözleşmeli ri		• Levhalar • Kartvizitler
Eğitim	<ul style="list-style-type: none"> Okullar, okul salonu, derslik, okul bahçesi, spor alanları, koridorlar Yüksek okullar Üniversiteler Amfİler Seminer odaları Öğrenci temsilciliği Yurtlar Laboratuarlar Kantinler 	<ul style="list-style-type: none"> Okul Üniversite Bilimsel topluluklar Öğretmenler, öğretim kadrosu Hademele kuruluşları Ebeveynler Meslek örgütleri Eğitimini geliştirmeye kuruluşları Profesörler, doçentler Asistanlar Öğrenciler Kütüphanen Kantin çalışanları, temizlik personeli Kapıcılar, sekreterler vs. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yazı malzeme leri • Okul üniforma ları • Spor aletleri ve giysisi • Ebeveyn Yemek toplantıları • Sesli ve görsel aletler • Tahta ve tebeşir • Bilgisaya r • Evrak çantası, okul çantası 	<ul style="list-style-type: none"> • Tatilden önce ve sonra ilk ve son okul günleri • Öğrenci değişimini Ebeveyn Yemek toplantıları • Spor eğlenceleri, oyuncular Disiplin sorunları 	<ul style="list-style-type: none"> • Okul toplantısı • Ders Oyunlar Teneffüsler • Çalışma grubu • Üniversite dersleri, kompozisyon yazma • Kaynak kitapları • Tahta yazıları • Kütüphane işi • Seminerler ve • Ev işi Tartışmalar 	<ul style="list-style-type: none"> • Asıl metinler (yukarıda ki gibi) • Öğretici kitaplar, okuma kitapları • Kaynak kitaplar • Tahta yazıları • Bilgisayar ekranında ki metin • Teleteks • Alıştırmalar • Gazete makaleleri • Özетler Sözlükler 	

Tablo 2'de gösterilen dış bağlam öğeleri, iletişim açısından zengin bir yapı sunduğu için öğrencinin, bunu tüm karmaşıklığıyla algılayabilmesi ya da üstesinden gelmesi pek mümkün gözükmemektedir. Her bir başlıkta iletişimimin amacı ve şekli değişmektedir ancak kullanılan kalıp ifadelerin hemen hemen hepsinde benzer olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin; bir eğitim kurumunda da, bir kamusal alanda da vedalaşırken söylenecek sözler aynıdır (vakte göre günaydın, iyi günler; vedalaşmada hoşça kal;

teşekkür etmede teşekkür ederim, sağ ol vb.). Bu nedenle ilişki sözlerinin iletişimim her alanını ilgilendirdiği ifade edilebilir.

Hedef dil öğretiminde bu öğelere özel bir önem verilmesinin nedeni; bu türlü öğelerin her dilde, her an insan ilişkilerinde gerekli olması ve dili öğrenilen toplumun kültürü ile etkileşimde bulunmayı sağlaması olarak açıklanmaktadır (Aksan, 2004). Sever (2003: 155)'e göre hedef dilin söz varlığını oluşturan öğelerden biri de ilişki sözleridir ve kişilerin, toplumsal ilişkilerde duygusal ve düşüncelerini kısa ancak etkili bir biçimde aktarmasını sağlamaktadır. Bu nedenle ilişki sözleri, yabancı dil öğretiminde öğrencinin dili içselleştirmesinde etkili bir rol oynamaktadır (Demir, 2016). İletişimde akıcılığı sağlamasının yanı sıra kültürler arası etkileşime fırsat sunması bakımından da ilişki sözlerinin öğretimi oldukça önemlidir. AOÖÇ'de yabancı dil derslerinde işlenmesi gerekenlerin kültürel anlamda "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında verildiği görülmektedir (CEFR, 2009): *Günlük yaşam* (yiyecek içecek, yemek zamanları, masa adabı, resmi tatiller, çalışma saatleri, boş zaman etkinlikleri), *yaşam koşulları* (ev şartları, refah durumları), *kişiler arası ilişkiler* (kadın-erkek ilişkileri, aile yapıları ve ilişkileri, iş ortamındaki ilişkiler gibi), *değerler, inançlar ve davranışlar* (bölgesel kültürler, gelenek ve sosyal değişim, tarih, özellikle sembol olmuş tarihi kişilikler ve olaylar, yabancı ülkeler, halklar, ülkeler, politika, sanat, din, mizah), *vücut dili, sosyal gelenekler* (misafirperverlikle ilgili olarak dakiklik, hediyeler, kalış uzunluğu, ayrılış gibi), *ritüeller* (doğum, evlilik, ölüm, kutlamalar, festivaller, danslar vb.).

AOÖÇ'ye paralel olarak Açık ve Demir (2011:57) de tarih, günlük yaşam, alışkanlıklar, alışveriş, yeme-içme, aile kurumu, coğrafya, turizm, seyahat vb. kültür kapsamında öncelikle öğretilmesi gereken konuların başında geldiğini ifade etmektedir. Görüldüğü gibi öğrencinin yaşamın her alanında etkin olarak kullanılan kültürel unsurları tanımaması istenmektedir. Bu unsurları tanımda ilişki sözlerini bilme de bir aşama şeklinde yorumlanabilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilişki sözlerini konu alan çalışmalar vardır (Çaydaş 2016; Demirel 2016). Ancak bunlar öğretim setlerindeki ders kitaplardakinin tespitine veya derslerde nasıl kazandırılacağına odaklanmaktadır. İlişki sözlerine yönelik günlük hayattan kesitler içeren çalışmalara kaynaklarda rastlanmamıştır. Bu çalışmada AOÖÇ'de iletişim alanlarından kamusal alan içerisinde yer alan

“hastane”de hizmet alan mültecilerin hedef dile ait ilişki sözlerini kullanma durumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Hastane alanının belirlenmesinde mültecilerin günlük hayatlarında önemli bir yer tutan ve sık başvurdukları (Altındış 2013; Korkmaz 2014; Yavuz 2015) bir iletişim ortamı olması etkili oluşturur.

Araştırmada ifade edilen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Hastanede ne tür (selamlama, teşekkür etme, özür dileme, vedalaşma, kutlama, iyi temennilerde bulunma ve baş sağlığı dileme) ilişki sözleri daha sık kullanılmaktadır?
- Hedef dile yönelik bir dil kursuna devam etme durumuna göre ilişki sözlerinin kullanım oranı farklılaşmakta mıdır?
- Cinsiyete göre ilişki sözlerinin kullanım oranı değişmekte midir?

Yöntem

Bu çalışmanın verilerinin elde edilmesinde nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri çözümlemesinde üzerinde araştırma yapılan olgunun tarafsız ve yansız olarak olduğu gibi gözlenmesine odaklanan nitel araştırma tekniği gözlem tercih edilmiştir. Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak gözlem; herhangi bir ortamda veya kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanıtmak amacıyla kullanılır. Eğer araştırmacı herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir fotoğraf elde etmek istiyorsa gözlemi kullanabilir (Yıldırım ve Şimşek 2008: 169). Bu çalışmada ise sağlık hizmeti almak için hastaneye gelen mültecilerin muayene öncesi, sırası ve sonrasında hedef dildeki ilişki sözlerini kullanma durumlarını tespit etmek için gözlemden yararlanılmıştır.

Çalışma Kümesi

Her türlü sosyal ve kurumsal ortamda bir veri toplama aracı olarak kullanılabilen (Yıldırım ve Şimşek 2008) gözleme dayanan çalışmanın amacı; “hastane”de hizmet alan mültecilerin hedef dile ait ilişki sözlerini kullanma durumlarını tespit etmektir. Bu açıdan bakıldığından bu araştırmanın çalışma

kümesi; 2017 Ocak, Şubat ve Mart aylarında Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil’inde muayene olan 53 mülteciden oluşmaktadır. Çalışma kümesinin 53 ile sınırlı olmasının nedeni ise sağlık problemi yaşayan mültecilerin kendilerini ifadede genelde yanlarında getirdikleri bir kişiyi tercüman olarak kullanmayı tercih etmeleridir.

Kümede yer alan 53 mültecinin 25 (%47)’i kadın, 28 (%53)’i erkektir. Milliyetleri açısından çalışma kümesi incelendiğinde katılımcıların 5 (%9)’ı İranlı, 17 (%32)’si Afganlı, 31 (%59)’ı Suriyelidir. Katılımcıların 34 (%64)’ü 1,5 ilâ 2 yıl arasında hayatını Türkiye’de sürdürürken 19 (%36)’unun Türkiye’de kalma süresi 6 ay-1 yıl aralığındadır. Bunlardan temel düzeyde (A2) kendilerini ifade edenlerin sayısı 33 (%62) iken işlevsel olarak Türkçeyi kullananlar (B2), 20 (%38) kişidir. Çalışma kümesindekilerin 27 (%51)’si kendi sağlık problemi dolayısıyla hastaneye gelirken 26 (%49)’sı bir yakınına (çocuk, anne, baba, komşu gibi) refakat etmiş ve yakınının iletişim sürecini üstlenmiştir. Katılımcıların yaş aralığı 18 -52 aralığında değişmektedir. Muayeneye sabah 08:00 ile akşam 20.00 zaman diliminde 36 (%68), geriye kalan zaman diliminde ise 17 (%32) hasta gelmiştir.

Verilerin Toplanması

Gözlem yaparken zorlanılan noktalardan biri, neyin hangi ayrıntı ile kaydedileceğine karar verilmesidir. Çünkü nitel araştırmada yapılan bir gözlem sürecinde her şeyi gözlemek mümkün değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:208). Bunun için öncelikle gözlenecek olgunun derinlemesine çözümlemesini ortaya koyacak bir alana odaklanması gerekmektedir. Araştırmada hedef dilde günlük iletişimın önemli unsurlarından biri olan ilişki sözlerinin kullanım durumunu gözlelemek amaçlanmıştır. İfade edilen amaç doğrultusunda ilişki sözlerinden hastanede kullanabileceklerde yönelik temalar oluşturulmuş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uzman 4 öğretim üyesi ile acil serviste görev yapan 2 doktordan alınan dönütten sonra iki tema (sohbet ve hatırlama) elenmiş; geriye kalan selamlaşma, teşekkür etme, özür dileme, vedalaşma, kutlama, iyi temennilerde bulunma ve baş sağlığı dileme temalarına ilişkin yaygın kullanılan ilişki sözleri ile ilgili yarı yapılandırılmış gözlem formu hazırlanmıştır. Hazırlanan gözlem formu için Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uzman 4 kişiden tekrar görüş alınmış ve forma son şekli

verilmiştir. Gözlem formunun anlaşılma düzeyi ve kullanılabilirliğine ilişkin Kırıkkale Üniversitesi TÖMER'de bir ön uygulama yapılmış ve herhangi bir aksaklığa karşılaşılmamıştır.

Verilerin toplanmasında katılımcı olmayan gözlem kullanılmıştır. Bunun nedeni, hasta mahremiyetinin korunmasıdır. Hazırlanan gözlem formu hastayı muayene eden doktor tarafından muayene sonrası doldurulmuştur.

Verilerin Çözümlenmesi

Verilerin çözümlenmesi sürecinde ilk aşamayı toplanan verinin azaltılması oluşturmaktadır. İlişki sözlerini kullanma durumlarına ilişkin gözlem formu, 71 mülteci için doldurulmuştur ancak bu formlardan 18'i eksikliklerin olması gereklüğüyle elenmiştir. Veri çözümlemesinin ikinci basamağını ise "verilerin görsel hâle getirilmesi" süreci oluşturmaktadır. Bu aşamada, veri azaltılması sürecinde ayıklanan ve dönüştürülen verilerin belirli sonuçlar çıkartmaya dönük bir biçimde örülmesi amaçlanmaktadır (Özdemir 2010:329). Çalışma kapsamındaki verilerin görsel hâle getirilmesinde tablolar kullanılmıştır. Böylece birbirinden kopuk olan verilerin daha kolay anlaşılır şekilde dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Veri çözümleme sürecinin son aşaması ise sonuca ulaşma ve teyit etmedir. Bir bakıma nitel araştırmacı araştırma sürecinin başından itibaren sürecin her aşamasında toplamış olduğu verilerin ne anlamına geldiğini anlamaya çalışmaktadır. Araştırma sürecinin başında belirsiz bir biçimde ve bir bakıma verilerin içinde saklı duran gerçeklik son aşamada keşfedilmekte ve gün yüzüne çıkarılmaktadır (Özdemir 2010:329). Bu bağlamda gözlem formundaki verilerin çözümlenmesinde betimsel çözümlemenin sunduğu imkânlarından faydalanyılmıştır. Betimsel çözümleme, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması içeren bir nitel veri analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek 2008).

Bulgular

Araştırma kapsamındaki mültecilerin gözlem formunda bulunan ilişki sözlerini kullanma durumlarına ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3 Hastanede Kullanılan İlişki Sözlerinin Sıklık Dağılımı

Hastanede ne tür ilişki sözleri daha sık kullanılmaktadır?													
Selamlasm a		Vedalaşm a		Teşekkü r etme		Özür dilem e		Kutlam a		İyi temennilerd e bulunma		Baş sağlığı 1 dilem e	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
32	60	29	55	40	75	7	13	-	-	19	36	1	2

Tablo 3 incelendiğinde hastaneye gelen mülteciler en çok teşekkür eden ilişki sözlerini kullanmışlardır (%75). Yapılan bir iyiliğe karşı duyulan gönül borcunu ve hoşnutluğu sözle ya da davranışla anlatmak için kullanılan sözlerin genel adına, teşekkür etme denir. Teşekkür etme, toplumda yaşamın, insanlarla iyi ilişkiler kurmanın bir gereğidir. Mültecilerin genel anlamda teşekkür ifadelerini kullanmaları, Türk kültürüyle etkileşime geçtikleri şeklinde yorumlanabilir. Teşekkür ederim, ellerin dert görmesin, sağ ol, Allah razı olsun katılımcıların en çok kullandığı teşekkür kalıpları olmuştur. Çalışma kümesinin %60'ı selamlaşma ifade eden ilişki sözlerini kullanmıştır. Günlük hayatı iletişimde başlarken veya karşılaşma durumlarında kişilerin birbirlerine ilk hitap cümleleri, selamlaşma olarak kabul edilmektedir. Bilindiği gibi Türk kültüründe selamlaşmak oldukça önemlidir, verilen selam aynı zamanda muhatap olunan kişiye verilen değerin de bir göstergesidir. Katılımcıların kullandığı selamlaşma ifadeleri; merhaba, günaydın, iyi günler, iyi akşamlar, selamünaleykümdür. Selamlaşmayı, vedalaşmaya yönelik ilişki sözleri izlemektedir (%55). En sık kullanılan vedalaşma sözleri ise "hoşça kal", "Allahaismarladık", "yolun açık olsun"dur.

Hedef dilin sistemli bir şekilde öğretildiği Türkçe kurslarında günlük hayatı kullanılan ilişki sözleri temel seviyen itibaren öğrencisiye kazandırılmaya başlanmaktadır. Bundan dolayı bir Türkçe kursuna devam etme durumunun ilişki sözlerini kullanma durumunu etkileyip etkilemediği çalışmada kapsamında sorgulanmış ve ulaşılan bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir (Tablodaki simgelerin açılımı şu şekildedir: E: Evet, Türkçe

kursu aldı/Türkçe kursuna devam ediyor. H: Hayır, Türkçe kursu almadı./Türkçe kursuna devam etmiyor.).

Tablo 4 Dil Kursu Almaya Göre İlişki Sözlerini Kullanma Durumu

Hedef dile yönelik bir dil kursuna devam etme durumuna göre ilişki sözlerinin kullanım oranı farklılaşmakta mıdır?

Selamlas ma		Vedalaş ma		Teşekkü r etme		Özür dileme		Kutla ma		İyi temenniler de bulunma		Baş sağlığı dileme	
E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H
11	21	10	19	17	23	5	2	-	-	11	8	-	1
%3 4	%6 6	%3 4	%6 6	%4 2	%5 8	%7 1	%2 9	-	-	%58	%42	-	%10 0

Tablo 4'e bakıldığında herhangi bir Türkçe kursuna devam etmeyenlerin ilişki sözlerini daha yaygın kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu, ilk bakışta çarpıcı bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Ancak çalışma kümesinde Türkçe öğrenmek için kursa giden katılımcı sayısı 18 (%34)'dır, %66'lık bir oran yakın çevresinden Türkçeyi öğrenmiştir. Dolayısıyla çalışma kümesinde dil kursuna giden ve gitmeyen sayısı birbirine denk olmadığı için ilişki sözlerinin kullanımına ilişkin böyle bir görünümle karşılaşıldığı söylenebilir. Özür dileme ve iyi temennilerde bulunmaya ait ilişki sözlerinin kullanımını dil kursu alan katılımcıların lehinedir (%71, %58).

İlişki sözlerini kullanmada cinsiyet faktörünün etkisi de incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5 Cinsiyete Göre İlişki Sözlerini Kullanma Durumu

Cinsiyete göre ilişki sözlerinin kullanım oranı değişmekte midir?

Selamlas ma		Vedalaş ma		Teşekkü r etme		Özür dileme		Kutla ma		İyi temenniler de bulunma		Baş sağlığı dileme	
K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
15	17	13	16	22	18	4	3	-	-	11	8	-	1
%4 7	%53 5	%4 5	%5 5	%5 5	%4 5	%5 7	%4 3	-	-	%58 2	%4 2	-	%10 0

Çalışma kümesinde yer alan kadın katılımcıların teşekkür etme (%55), özür dileme (%57) ve iyi temennilerde bulunmaya (%58) yönelik ilişki sözlerini erkeklerle oranla daha sık kullandıkları anlaşılmaktadır. Erkekler ise selamlaşma (%53) ve vedalaşmaya (%55) ait kalıp ifadeleri, kadınlara oranla daha çok kullanmışlardır. Bu durum, erkek katılımcıların Türkçe iletişimini başlatma ve bitirme hususunda kadınlara göre daha özgüvenli oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ne kadın ne de erkek katılımcılar kutlamaya yönelik bir ilişki sözüne konuşmalarında yer vermiştir.

Sonuç ve Tartışma

AOÖC'de iletişim alanlarından kamusal alan içerisinde yer alan "hastane"de hizmet alan mültecilerin hedef dile ait ilişki sözlerini kullanma durumlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Hastanede kullanılan ilişki sözlerinin sıklık dağılımı; teşekkür etme (%75), selamlaşma (%60), vedalaşma (%55), iyi temennilerde bulunma (%36), özür dileme (%13) ve baş sağlığı dileme (%2) şeklindedir. Kutlamaya ilişkin ilişki sözlerinden hiçbirini çalışma kümesi tarafından veri toplanan zaman diliminde kullanılmamıştır.
- Türkçe kursuna devam etme durumuna göre ilişki sözlerini kullanma durumu incelendiğinde herhangi bir kursa devam etmeyenlerin ilişki sözlerini daha çok kullandığı tespit edilmiştir. Sadece özür dileme (%71) ve iyi temennilerde bulunmaya (%58) yönelik ifadelerin hedef dile ait kurs alan öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür.
- Cinsiyete göre ilişki sözlerini kullanma durumuna bakıldığından ise kadınların erkeklerle oranla teşekkür etme (%55), özür dileme (%57) ve iyi temennilerde bulunmaya (%58) yönelik kalıpları daha çok kullandığı; erkeklerin ise selamlaşma (%53), vedalaşma (%55) ve baş sağlığı dilemeye (%100) ilişkin ilişki sözlerini daha sık kullanıldığı belirlenmiştir.

Kılıç (2015), ilişki sözlerinin hedef dilin öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında yer alma oranının, bu sözlerin öğrenici tarafından kullanım sikliğini ve doğru kullanımının öğrenimini etkilediğini ifade etmektedir. Yaptığı araştırmada da ders kitaplarında az yer bulan ilişki sözlerinin öğreniciler tarafından çok kullanılmadığını ortaya çıkarmıştır. Çaydaş (2016), ders kitaplarındaki ilişki sözlerini yansitan kalıp ifadelerin güncel dile ait olmasının öğreniciler açısından hedef dili öğrenme süreçlerinde olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu sözlerin öğreniminin ve öğretiminin diğer dil birimlerine göre daha karmaşık olduğunu belirten Demirel (2016) ise ilişki sözlerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel unsurlar içinde yer alabileceğini söylemektedir.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde benimsenen yaklaşım, iletişim odaklıdır. Dolayısıyla dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin hedef dilde gelişimi, öğrenicilere günlük hayattan sunulan kesitlerle verilmeye çalışılmaktadır. Günlük hayattaki iletişim ortamları ve iletişim konuları AOÖÇ'de net bir şekilde ifade edilmektedir. Bu çalışmada iletişim ortamlarından kamusal alan içerisinde değerlendirilen hastane örneği üzerinden yabancıların sözel iletişimde ilişki sözlerini kullanma durumlarına yönelik bir tespitte bulunulmuştur. Konuya ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalarla dil düzeylerine (A1, A2, B1, B2, C1, C2) göre ilişki sözlerinin kullanılma durumu incelenebilir, farklı iletişim ortamlarında benzer çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Açık, F. ve Demir, A. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *TÜBAR*, 30, 51-72.
- Aksan, D. (2004). Türkçenin Söz Varlığı. Ankara: Engin Yayınevi.
- Altındış, M. (2013). Türkiye'de Mülteciler, Salgın Hastalıklar ve Korunma. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 28, 64-67.
- Çaydaş, A. (2016). Gazi Üniversitesi Tömer ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerinde Kullanılan Kalıp Sözlerin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

-
- Balçι, M. ve Melanlıoğlu, D. (2016). Yabancı öğrencilerin Türkçe yazma becerilerinin bağıdaşılık ölçütleri bağlamında değerlendirilmesi. *Akademik Araştırmalar Dergisi-Türkçe Öğretimi Özel Sayısı*, (67), 115-128.
- Buz, S. (2003). Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6.
- CEFR (2009). *Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Demirel, M. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçede Kalıp Sözlerin Öğretimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gökdayı, H. (2011). Türkçede Kalıp Sözler. İstanbul: Kriter Yayınları
- Gürkan, M. (2006). Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Kılıç, S. Z. (2015). The Use of Formulaic Language by English As a Language (EFL) Learners in Writing Proficiency Exams. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Koç, B. (2015).
- Korkmaz, A. Ç. (2014). Sığınmacıların Sağlık ve Hemşirelik Hizmetlerine Yarattığı Sorunlar. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1 (1), 37-42.
- Korkut, R. (2010). Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Melanlıoğlu, D. (2017). Dil öğretiminde metin ve metin seçimi. (Editörler: Hayati Develi, Cemal Yıldız, Mustafa Balçι, İbrahim Gültekin ve Deniz Melanlıoğlu). *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı (2 cilt)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Özdemir, E. (2000). Erdemin Başı Dil. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1),
- Savignon, S. (1991). Communicative Language Teaching: State of the Arts. *TESOL Quarterly*, 25 (2), 261-277.
- Sever, S. (2004). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.

-
- Shahraki, N. R. ve Seyedrezaei, S. H. (2015). The Relationship between EFL Learners' Language Anxiety and their Willingness to Communicate. *Journal of Language Sciences & Linguistics*, 3 (5), 96-101.
- Stevick, E. W. (1980). *Teaching Language: A Way and Ways*. MA: Newbury House.
- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2).
- TELC (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme*. Ankara: MEB Yayınları.
- Türkçe Sözlük (2005). Ankara: TDK Yayınları.
- Yavuz, Ö. (2015). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilere Yapılan Sağlık Yardımlarının Yasal Ve Etik Temelleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (30), 265-280.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

